

ABSTRACT

Andriy Hrebenuk, Tetyana Badalova, Yuliya Tkach. International cooperation in cyber crimes investigations. Recently, criminal offenses in the field of cybercrime have been growing very rapidly in Ukraine. In ordinary communication, the concept of cybercrime has become commonplace in the law enforcement system and the citizens of Ukraine. Every day in the country, so-called «hackers» commit a large number of criminal offenses where the rights of citizens are violated.

The article reveals the concept of cybercrime, cybercrime and the issue of providing international legal assistance in the investigation of criminal proceedings in this category. Interaction of pre-trial investigation bodies in the fight against cybercrime with Cyberpolice, which functions as a structural unit of the National Police of Ukraine and protects human and civil rights and freedoms, interests of society and the state from criminal encroachment in cyberspace; takes measures to prevent, detect, stop and detect cybercrime, raise public awareness of security in cyberspace. The materials of the pre-trial investigation of the criminal proceedings which required procedural actions on the territory of other states where the problem of discrepancy between the legislation of Ukraine and the legislation of foreign states is very clearly traced are considered.

International agreements, Council of Europe Conventions, decisions of the Council of the European Union and others play an important role in the fight against and investigation of cybercrime.

The issues of implementation of institutions and mechanisms in the field of cybersecurity are highlighted. The issues of application of the current legislation of Ukraine and international agreements in conducting pre-trial investigations in criminal proceedings related to cybercrime have also been identified.

Keywords: internet, cybercrime, cyber criminatyli, international legal assistance, investigation.

УДК 351.74(477)

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-626-632

Андрій ЖБАНЧИК[©]

кандидат юридичних наук

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ДЛЯ ЗУПИНКИ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Статтю присвячено проблематиці застосування та використання зброї та спеціальних засобів для примусової зупинки транспортного засобу, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського. У статті наголошено, що цей вид поліцейського примусу є досить травматичним для водія, пасажирів та сторонніх осіб на місці події, а поліцейському загрожує настанням кримінальної відповідальності за навмисне вбивство або перевищення службових повноважень.

Здійснено аналіз нормативно-правових повноважень із застосування поліцейськими вогнепальної зброї, який дав змогу висвітлити їх недосконалість та запропонувати зміни до Закону України «Про Національну поліцію». Зазначено, що термінологічний апарат у цьому законі логічно неузгоджений, що утворює правові колізії. Акцентовано на потребі ефективної вогневої підготовки з використанням інноваційних технологій, зокрема інтерактивних тирів та автомобілів-тренажерів, які імітують стрільбу в русі, та симуляцій обстановки, в якій може виникнути потреба зупинки транспортного засобу із застосуванням зброї.

Ключові слова: застосування та використання вогнепальної зброї, транспортний засіб, поліцейський, підстави застосування зброї.

Постановка проблеми. Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» (далі – ЗУНП), поліція під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати примусові поліцейські заходи, зокрема вогнепальну зброю [1]. П. 7 ч. 4 ст. 46 ЗУНП уповноважує поліцейського у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

© А. Жбанчик, 2021

k_tsp@dduvs.in.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8149-2323>

Під час правозастосування виникає чимало пов'язаних з цим пунктом колізій. Як правильно зазначають дослідники, якщо в усіх пунктах ч. 4 та ч. 6 ст. 46 ЗУНП, які передбачають підстави застосування поліцейським зброї, утворена діями правопорушника суспільна небезпека та загроза шкоди є очевидною, то зупинка транспортного засобу, в якому перебуває правопорушник, шляхом застосування зброї викликає зауваження стосовно критеріїв оцінки ступеня небезпечності дій водія [2].

Найбільш резонансним прикладом можуть слугувати дії патрульного поліцейського С. Олійника, якого у 2016 році обвинувачували у навмисному вбивстві і було взято під варту за те, що під час примусової зупинки транспортного засобу із застосуванням зброї влучив у пасажирів BMW, і той загинув, хоча автомобіль порушував ПДР і створював небезпеку для оточення, а водій не реагував на законні вимоги поліцейських щодо зупинки [3].

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Застосування примусових поліцейських заходів активно вивчають закордонні та вітчизняні вчені. Актуальними є дослідження стосовно порядку та правових підстав застосування і використання зброї правників О. Бандурки, О. Бочек, С. Гусарова, М. Єропкина, М. Єфімова, А. Комзюка, О. Фролова та ін.

Застосування зброї для зупинки транспортного засобу та недосконалість профільного законодавства, які стосуються цих питань, розглядалися в роботах вітчизняних науковців: Є. Гіденко, Т. Мінки, О. Мисливої, В. Осадчого, В. Тимофєєва, О. Ульянова та в емпіричних дослідженнях закордонних вчених: E. Rodriguesa, P. Fariab, A. Santoscade, S. Fragaf тощо.

Зазначені науковці здійснили великий внесок у розробку підстав застосування вогнепальної зброї під час виконання службових обов'язків поліцейськими. Водночас питання застосування зброї для зупинки транспортного засобу, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського (ч. 4 п. 7 ст. 46 ЗУНП), комплексно не вивчалися, тому вони залишаються досить актуальними у зв'язку з небезпекою, яку утворює цей примусовий поліцейський захід, і потребують удосконалення законодавства щодо них.

Метою статті є дослідження особливостей нормативно-правового регулювання повноважень поліцейського у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського, та вироблення напрямів його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Порушення водієм правил дорожнього руху (далі – ПДР), за які поліцейський має право здійснити примусову зупинку його транспортного заходу, безумовно, є адміністративним правопорушенням, а не злочином. У зв'язку з цим на перший план під час застосування вогнепальної зброї для зупинення транспортного засобу як примусового заходу висувається така вимога пропорційності завдання шкоди. Простіше кажучи, за порушення правил ПДР неправомірно з вогнепальної зброї позбавити життя водія чи іншої особи в автомобілі, адже життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю за Конституцією України [4]. Тож однією з головних умов застосування зброї для зупинки транспортного засобу є потреба у влучній стрільбі по ньому, його механічне пошкодження, а не завдання шкоди життю чи здоров'ю водія, інших осіб в автомобілі чи тих, які опинилися в ситуації застосування зброї випадково, поготів.

Наприклад, п. 2.5.8 Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України чітко роз'яснює, що під час застосування зброї для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження «стрільба на ураження водія та пасажирів не ведеться» [5]. Однак подібне уточнення в ЗУНП відсутнє.

Треба зазначити, що однією з вимог застосування зброї поліцейським у ч. 5 ст. 46 ЗУНП передбачено обов'язкову потребу попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання цього заходу примусу. Тобто під час переслідування транспортного засобу поліцейські в гучномовець мають повідомити водію про можливість застосування зброї щодо його транспортного засобу і дати йому достатньо часу на виконання вимоги припинити протиправні дії. При цьому законодавство жодним чином не врегульовує питання, пов'язані з тривалістю цього періоду. Психоемоційно дві

різні людини сприймають інформацію в різній проміжок часу і незрозуміло, як швидко чи довго буде сприймати її саме цей водій-правопорушник. Якщо поліцейський буде зволікати, у цей період часу своїми діями водій фактично може зашкодити життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського, тож поліцейський має за короткий термін здійснити кваліфікацію подій та ухвалити рішення про «крайню» необхідність застосувати вогнепальну зброю для зупинки транспортного засобу.

Наприклад, з матеріалів справи про адмінправопорушення № 115/1362/13-п: «Невиконання водіями вимог про зупинку» відомо, що правопорушник фактично вину визнав і пояснив, що він проїжджав площу, де побачив поліцейський автомобіль з вимкненими фарами та увімкненими сигнальними маячками, проте не виконав вимогу поліцейських про зупинку транспортного засобу, оскільки спочатку він не помітив таких вимог, а потім «почув звуки, як йому здалося, пострілів», і він, сумніваючись в законності дій поліцейських, не зупинився на їх вимогу, а також у зв'язку з тим, що він злякався і розгубився, адже його переслідував патрульний автомобіль з увімкненими світловими маячками [6].

Судовій практиці відомі сумнозвісні випадки застосування зброї на враження не водія-правопорушника, а пасажирів і сторонніх осіб. Зокрема, наприкінці 2020 року повідомлялося, що патрульні поліцейські поранили водія-порушника під час застосування вогнепальної зброї для зупинки його автомобіля Hyundai [7]. Патрульні жезлом намагались зупинити вказане авто для залучення водія як понятого для оформлення адміністративних матеріалів, але той не зупинився, додав швидкості, зник з місця події. Патрульні поліцейські увімкнули червоні проблискові маячки, подали сигнал про зупинку, але водій автомобіля не відреагував на законні вимоги патрульних, набрав швидкості й продовжив рух. Водій Hyundai намагався наїхати на поліцейського, протаранив службовий автомобіль Toyota Prius, здійснював проїзд перехрестя на заборонний сигнал світлофора. Пресслужба Київської міської прокуратури повідомила, що водій зупинився в авто, оскільки намагався здійснити самогубство і застосував «травматичний пістолет» з гумовими кулями, одну з яких дістали лікарі з його голови. Водію повідомили про підозру за ч. 2 ст. 342 Кримінального кодексу (далі – КК) України за опір працівникам поліції під час виконання ними службових обов'язків.

Необхідно зауважити, що відповідно до п. 8.9 ПДР вимога про зупинку транспортного засобу подається поліцейським за допомогою: сигнального диска з червоним сигналом чи світлоповертачем або руки, що вказує на відповідний транспортний засіб та подальше місце його зупинки; увімкненого проблискового маячка синього і червоного або лише червоного кольору та (або) спеціального звукового сигналу; гучномовного пристрою; спеціального табло, на якому зазначається вимога про зупинку транспортного засобу. При цьому водій повинен зупинити транспортний засіб у вказаному місці з дотриманням правил зупинки [8].

Тож у ст. 46 ЗУНП ми вбачаємо неточність, адже зброя застосовується стосовно живої особи, а використовується – стосовно тварин та випадків подачі сигналу тривоги та допомоги (ч. 13): «Поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб». Тому нелогічним є той факт, що зупинка транспортного засобу підпадає під категорію «застосування» зброї, адже за п. 7 ч. 4 ст. 46 ЗУНП має бути механічно пошкоджено транспортний засіб, а не завдано шкоди життю чи здоров'ю водія-правопорушника. Ми вважаємо, що цей пункт треба виключити з вказаної частини і передбачити його у ч. 13 ст. 46 ЗУНП як «використання» зброї.

На нашу думку, у змісті ЗУНП доцільно передбачити, що вогнепальна зброя (табельна) не може бути застосована для механічного пошкодження транспортного засобу з метою зупинки правопорушника у зв'язку з високою суспільною небезпечністю такого способу та з тим, що для цього є спеціальні засоби (наприклад, спеціальні конструкції із сітки та металевих шипів, які, намотуючись на колеса, призводять до зупинки транспорту). Для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати такі спеціальні засоби, як «засоби примусової зупинки транспорту». Вони застосовуються для примусової зупинки, якщо водій не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки або якщо його дії створюють загрозу життю чи здоров'ю людини, як передбачено п. 4 та п. 5 ч. 3 ст. 45 ЗУНП. Але вогнепальна зброя не є спеціальним засобом, що також утворює певну колізію.

Зокрема, поліцейські не можуть бути певні, чи присутні в автомобілі

правопорушника інші пасажири (приміром, стекла автомобіля надмірно тоновані), життю і здоров'ю яких загрожує небезпека у разі застосування вогнепальної зброї відповідно до ч. 4 п. 7 ст. 46 ЗУНП. Є великий ризик того, що автомобіль під час пошкодження здійснить аварійну зупинку та перевернеться чи загориться – в такому разі водій і пасажири загинуть або травмуються у будь-якому разі. І така шкода не підпадає під поняття крайньої необхідності (ст. 39 КК України). В такому разі цей випадок треба кваліфікувати як умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, адже шкода життю і здоров'ю учасникам дорожньо-транспортної пригоди може бути більш значною, ніж відвернена шкода, якщо йдеться про порушення ПДР без постраждалих. Отже, наявність тільки підстав для застосування вогнепальної зброї, визначених у п. 4 ст. 46 ЗУНП, без дотримання вимог, передбачених іншими пунктами вказаного Закону та ст. 36, 38 Кримінального кодексу України, не може бути визнана достатньою для правомірного застосування вогнепальної зброї.

Мета дослідників із Португалії (м. Порту) Ezequiel Rodriguesa, Paula Fariab, Agostinho Santoscade, Sílvia Fragaф полягала в тому, щоб дослідити смертність внаслідок застосування поліцією вогнепальної зброї проти автотранспортних засобів. Було вивчено випадки використання вогнепальної зброї – напівавтоматичних пістолетів калібру 7,65 мм або 9 мм та пістолетів-кулеметів калібру 9 мм. Вхідні отвори в тілах жертв були більшими або набагато більшими за калібр куль. Вони були розташовані, за винятком одного з випадків, у лівій половині тіла. Вихідні поранення виявлено лише у двох випадках. Смерть настала відразу після того, як у жертву було влучено лише в одному випадку, незважаючи на те, що життєво важливі органи були вражені в усіх випадках. Досліджені випадки підтвердили той факт, що використання вогнепальної зброї поліцейськими проти транспортних засобів з метою їх зупинки тягне за собою неконтрольовану небезпеку для життя пасажирів, особливо коли це здійснюється працівником, спеціально не підготовленим саме для цієї мети. Тож дослідники обґрунтували, що такого використання вогнепальної зброї треба уникати [9].

Як правильно вважає О. С. Фролов, заходи примусового характеру як основний засіб фізичного примусу є чинником поліцейської сили, яка застосовується проти власних громадян [10, с. 6], а О. І. Бочек – що саме поліція уповноважена застосовувати заходи примусового характеру, які можуть нанести особі фізичної та моральної шкоди, а також завдати матеріальних збитків [11, с. 55]. Водночас у розглядуваній нами ситуації особлива увага приділяється спрямованості заподіяння шкоди – колу постраждалих.

Отже, доцільно в ст. 46 ЗУНП вирішити питання про можливість застосування натомість табельної вогнепальної зброї – табельної травматичної, адже наразі, відповідно до ч. 3 ст. 29 вказаного закону, обраний поліцейський захід буде законним тільки у разі прямої вказівки на підставі його застосування чи використання в законі.

У ч. 8 ст. 70 ЗУНП йдеться про «табельну вогнепальну зброю», водночас по тексту цього закону вживається також і термін «вогнепальна зброя» – як у ст. 46 ЗУНП і просто «зброя» (п. 4 ч. 1 ст. 32, ч. 1 ст. 39), однак їх поняття не розтлумачуються жодним іншим нормативно-правовим актом вищої юридичної сили. За змістом розглядуваного закону зрозуміло, що термін «зброя» стосується будь-якої зброї взагалі, в тому числі й неврахованої дозвільною системою, нелегальної. Але легального тлумачення немає, адже наразі так і не став чинним жодний із кількох законопроектів «Про зброю» від 2 вересня 2019 року № 2222, «Про обіг зброї» від 20 вересня 2019 року № 2222-1 [12], «Про право на цивільну вогнепальну зброю» від 25.06.2021 № 5708 [13]. Тож треба погодитись із В. І. Осадчим, що це питання є принциповим і потребує узгодження, принаймні, в ЗУНП [14]. Ми вважаємо, що одним із недоліків ЗУНП є відсутність тлумачення будь-яких термінів в окремому розділі.

Тут також доцільно зазначити, що залишається спірним тлумачення термінів «застосування вогнепальної зброї» і «активне застосування вогнепальної зброї» (ч. 10 ст. 46 ЗУНП), оскільки певні правники вважають їх з «ідентичними навантаженням», у зв'язку з етимологічним значенням терміна «застосовувати» – використовувати, вживати що-небудь з користю, користуватися чимось [14; 15, с. 35]. Ми схильні до тієї думки, що такого обґрунтування недостатньо і їх треба розмежовувати за логікою законотворця та колективу авторів Науково-практичного коментаря ЗУНП [16, с. 222], в якому тлумачиться, що термін «застосування вогнепальної зброї» потрібно використовувати стосовно підстав, передбачених ч. 4 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію», а «активне використання зброї» – до випадків, коли зброя застосовується за неможливості

попередження про її застосування, передбачених у ч. 6 цієї норми.

Водночас ми погоджуємося з думкою, що, зважаючи на зіставлення змісту ч. 8 і ч. 13 ст. 46 ЗУНП, чітко зрозуміло, що очевидною є різниця в термінах «застосування» і «використання», яка полягає у статусі «цілі» стрільця – чи вражається особа, чи йдеться про виклик допоміжних сил, подання сигналу тривоги чи знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб [17, с. 102]. З цього випливає логічний висновок про те, що стосовно зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського (п. 7 ч. 4 ст. 46 ЗУНП), доцільно вживати термін «використання» вогнепальної зброї, а не застосування, водночас виникає питання, чому для знешкодження тварини, яка жива істота, законодавець вирішив вжити термін «використання» [18, с. 102].

З огляду на те що застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу (ч. 1 ст. 46), а поліцейський уповноважений на застосування зброї лише за умови, що він пройшов відповідну спеціальну підготовку (ч. 2 ст. 46), питання вогневої підготовки поліцейських дуже важливе. Навчання поліцейських влучній стрільбі важливо в ситуації зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження. Статистика анкетування О. І. Бочек показала, що під час первинної професійної підготовки чи навчання у ЗВО системи МВС України тільки 74 % опитаних отримали необхідні знання або вважають свої навички достатніми і 50 % – зауважили на потребі посилення практичних занять із застосування зброї, вважають вкрай необхідним запровадження «навчально-тренувальних ситуаційних завдань з різними моделями поведінки поліції під час несення служби із застосуванням заходів примусового характеру» (60 %) та додаткового законодавчого врегулювання питань застосування вогнепальної зброї (55 %) [11, с. 59–60].

Одним із ефективних інноваційних прийомів вогневої підготовки нині є моделювання ситуацій із зупинки транспортних засобів за допомогою інтерактивного тирю та спеціально пристосованих автомобілів-тренажерів у тирі, що реально рухаються. При цьому важливо комбінувати завдання з вогневої підготовки, нормативно-правової та домедичної підготовки (тактичної медицини), за допомогою яких набуваються комплексні навички реагування на оперативну обстановку, і які допомагають в подальшому швидко і правильно ухвалювати рішення щодо виконання професійних завдань.

Висновки. Зважаючи на можливі негативні наслідки застосування поліцейськими вогнепальної зброї, необхідно чітко визначити та узгодити поняття і терміни з цим пов'язані, детально розкрити їх зміст. Наріжним каменем у цій проблематиці є визначення термінології «зброя», «вогнепальна зброя», «табельна вогнепальна зброя», а також «використання», «застосування» та «активне застосування зброї». Випадки зупинки транспортного засобу за допомогою табельної вогнепальної зброї визначити терміном «використання» із відповідними змінами в ЗУНП, що наголосить на забороні травмування водія чи пасажирів його авто.

Розвиток правоохоронної системи загалом вимагає удосконалення системи підготовки поліцейських, використання нових методик і способів навчання, надання особливої уваги напрацюванню навичок застосування вогнепальної зброї шляхом інтерактивної імітації (симуляції) реальних умов у вигляді тактичних ситуативних завдань із використанням спеціальних тренажерів.

Актуальною є потреба подальшого впровадження в сучасному законодавстві гарантій особистої безпеки та прав поліцейського у разі застосування ним вогнепальної зброї.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Мислива О. О. Імплементация міжнародних стандартів щодо застосування зброї у законодавстві України. *Альманах міжнародного права*. Вип. 18. 2017. С. 30–37.
3. Смертельна гонитва в Києві: прокуратура визнала винним патрульного, який застрелив у BMW підлітка. *УНІАН*. URL : <https://www.unian.ua/incidents/1612042-smertelna-gonitva-v-kievi-prokuratura-viznala-vinnim-patrulnogo-yakiy-zastreliu-u-bmw-pidlitka.html>.
4. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Про затвердження Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України : наказ Адміністрації державної прикордонної служби України від

21.10.2003 р. № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-03#Text>.

6. Постанова іменем України від 28 березня 2013 р. м. Саки. Матеріали справи про адмінправопорушення (до 01.01.2019) № 115/1362/13-п: «Невиконання водіями вимог про зупинку» / Єдиний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/30381188>.

7. Патрульні зі зброєю затримали порушника, який намагався протаранити поліцейське авто. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/3159780-patruni-poranili-porusnika-akij-namagavsaprotaraniti-policejske-avto.html>.

8. Про Правила дорожнього руху : постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-p#Text>.

9. Ezequiel Rodrigues, Paula Fariab, Agostinho Santoscade, Sílvia Fragaf. Deaths resulting from the use of firearms by police against motor vehicles: Study of cases in Porto, Portugal. *Journal of Forensic and Legal Medicine*. 2016. Vol. 39. P. 1–9. URL : <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2016.01.010>.

10. Фролов О. С. Проблеми правового регулювання і практики застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів і заходів фізичного впливу працівниками органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ун-т внутр. справ. Харків, 2000. 16 с.

11. Бочек О. І. Адміністративно-правові засади застосування поліцейських заходів примусового характеру в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2021. 255 с.

12. Мысливая О., Бойко О. Актуальные вопросы организационно-правового обеспечения права собственности на оружие в Украине. *LEGEA ȘI VIAȚA Publicație științifico-practică*. Se editează din ianuarie 1991 Nr. 12/2 (336) 2019. P. 140–145.

13. Проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю від 25.06.2021 № 5708. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360

14. Осадчий В. І. Кримінально-правова складова регламентування поліцейських заходів примусу в Законі України «Про Національну поліцію». *Юридичний вісник*. 2015. № 4 (37). С. 158–159.

15. Ульянов О. І. Правові засади застосування поліцейських заходів примусу та вогнепальної зброї працівниками Національної поліції України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 1. С. 34–36.

16. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т. П. Мінка. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.

17. Тимофеев В., Хованова Д. Активне застосування вогнепальної зброї: поняття та характеристика. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали V Міжнар. науково-практ. конф. (м. Дніпро, 12 бер. 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 237-238.

18. Гіденко С. С. Особливості затримання особи поліцейським із застосуванням зброї. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 99–103.

Надійшла до редакції 14.12.2021

References

1. Pro Natsionalnu politzii [On the National Police] : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2015. № 40–41, art. 379. [in Ukr.].

2. Myslyva, O. O. (2017) Implementatsiia mizhnarodnykh standartiv shchodo zastosuvannia zbroi u zakonodavstvo Ukrainy [Implementation of international standards on the use of weapons in the legislation of Ukraine]. *Almanakh mizhnarodnoho prava*. Issue 18, art. 30–37. [in Ukr.].

3. Smertelna honytva v Kyievi: prokuratura vyznala vynnym patrolnoho, yakyi zastreliv u BMW pidlitka [Deadly chase in Kyiv: prosecutor's office found guilty a patrolman who shot dead a teenager in a BMW]. UNIAN. URL: <https://www.unian.ua/incidents/1612042-smertelna-gonitva-v-kievi-prokuratura-vyznala-vinnim-patrunogo-yakiy-zastreliv-u-bmw-pidlitka.html>. [in Ukr.].

4. Konstytutsiia Ukrainy. Pryiniata na 5-y sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. [Constitution of Ukraine. Adopted at the 5th session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. [in Ukr.].

5. Pro zatverdzhennia Instruktсии pro zastosuvannia zbroi, boiovoi tekhniki, ozbroiennia korabliv (kateriv), litakiv i vertolotiv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, spetsialnykh zasobiv ta zakhodiv fizychnoho vplyvu pid chas okhorony derzhavnoho kordonu ta vykliuchnoi (morskoj) ekonomichnoi zony Ukrainy [On approval of the Instruction on the use of weapons, military equipment, armament of ships (boats), aircraft and helicopters of the State Border Guard Service of Ukraine, special means and measures of physical influence during the protection of the state border and exclusive (maritime) economic zone of Ukraine] : nakaz Administratsii derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy vid 21.10.2003 r. № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-03#Text>. [in Ukr.].

6. Postanova imenem Ukrainy vid 28 bereznia 2013 r. m. Saky. Materialy spravy pro adminpravoporushennia (do 01.01.2019) № 115/1362/13-p: «Nevykonannia vodiimy vymoh pro zupynku» [Resolution on behalf of Ukraine of March 28, 2013 in Saki. Materials of the case on administrative offense (until 01.01.2019) № 115/1362/13-n: «Failure of drivers to stop»]. Yedynyi rieiistr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/30381188>. [in Ukr.].

7. Patrolni zi zbroieiu zatrymaly porushnyka, yakyi namahavsia protaranyty politseiske avto [Patrolmen with weapons detained an offender who was trying to ram a police car]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/3159780-patruni-poranili-porusnika-akij-namagavsaprotaraniti->

policejske-avto.html. [in Ukr.].

8. Pro Pravyła dorozhnoho rukhu [About traffic rules] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10 zhovtnia 2001 r. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-p#Text>. [in Ukr.].

9. Ezequiel Rodrigues, Paula Fariab, Agostinho Santoscade, Sílvia Fragaf (2016) Deaths resulting from the use of firearms by police against motor vehicles: Study of cases in Porto, Portugal. *Journal of Forensic and Legal Medicine*. Vol. 39, pp. 1–9. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2016.01.0>.

10. Frolov, O. S. (2000) Problemy pravovoho rehuliuвання i praktyky zastosuvannya vohnepalnoi zbroi, spetsialnykh zasobiv i zakhodiv fizychnoho vplyvu pratsivnykamy orhaniv vnutrishnikh sprav [Problems of legal regulation and practice of use of firearms, special means and measures of physical influence by law enforcement officers] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 16 p. [in Ukr.].

11. Bochek, O. I. (2021) Administratyvno-pravovi zasady zastosuvannya politseyskykh zakhodiv prymusovoho kharakteru v Ukraini [Administrative and legal bases of application of police measures of coercive character in Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 255 p. [in Ukr.].

12. Myslyva, O., Boiko, O. (2019) Aktual'nye voprosy organizatsionno-pravovogo obespecheniya prava sobstvennosti na oruzhie v Ukraine [Topical issues of organizational and legal support of the ownership of weapons in Ukraine]. *LEGEA ȘI VIAȚA Publicație științifico-practică*. Se editează din ianuarie 1991, Nr. 12/2 (336), pp. 140–145. [in Russ.].

13. Proiekt Zakonu pro pravo na tsyvilnu vohnepalnu zbroiu vid 25.06.2021 r. № 5708 [Draft Law on the Right to Civilian Firearms of June 25, 2021 № 5708]. Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360. [in Ukr.].

14. Osadchyi, V. I. (2015) Kryminalno-pravova skladova rehlamentuvannya politseyskykh zakhodiv prymusu v Zakoni Ukrainy «Pro Natsionalnu politsiiu» [Criminal-legal component of regulation of police coercive measures in the Law of Ukraine «On the National Police»]. *Yurydychnyi visnyk*. № 4 (37), pp. 158–159. [in Ukr.].

15. Ulianov O. I. (2018) Pravovi zasady zastosuvannya politseyskykh zakhodiv prymusu ta vohnepalnoi zbroi pratsivnykamy Natsionalnoyi politsiyi Ukrainy [Legal bases of application of police measures of coercion and firearms by employees of the National Police of Ukraine]. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*, № 1, pp. 34–36. [in Ukr.].

16. Naukovo-praktychnyi komentar Zakonu Ukrainy «Pro Natsionalnu politsiiu» [Scientific and practical commentary on the Law of Ukraine «On the National Police»] / kol. avt.; ker. avt. kol. d-r yuryd. nauk, dots. T. P. Minka. Dnipro : Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav, 2017. 480 p. [in Ukr.].

17. Tymofieiev V., Khovanova D. (2021) Aktyvne zastosuvannya vohnepalnoi zbroi: poniattia ta kharakterystyka. Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty [Active use of firearms: concept and characteristics. International and national security: theoretical and applied aspects] : materialy V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Dnipro, 12 ber. 2021 r.). Dnipro : DDUVS, pp. 237-238. [in Ukr.].

18. Hidenko, Ye. S. (2017) Osoblyvosti zatrymannya osoby politseyskym iz zastosuvanniam zbroi [Features of detention of a person by a police officer with a weapon]. *Aktualni problemy vitchyznyanoi yurysprudentsiyi*. № 3, pp. 99-103. [in Ukr.].

ABSTRACT

Andrii Zhbanchik. Use of weapons to stop a vehicle. The article is devoted with the issue of the use and application of weapons and special means for forcible stopping of a vehicle, if the driver's actions endanger the life or health of people and / or police officers. The article emphasizes that this type of police coercion is quite traumatic for the driver, passengers and bystanders at the scene, and the police officer faces criminal liability for premeditated murder or abuse of office. Statistics of foreign empirical research on this issue are presented to confirm the danger of using weapons to stop a vehicle.

An analysis of the legal powers for the use of firearms by police officers was made, which provided an opportunity to highlight their imperfections and propose amendments to the Law of Ukraine «On the National Police». In particular, it is noted that the terminological apparatus in this law is logically inconsistent, which creates legal conflicts.

Given the possible negative consequences of the use of firearms by police, it is necessary to clearly define and agree on the concepts and terms associated with it, to disclose in detail their content. The cornerstone of this issue is the definition of the terminology «weapons», «firearms», as well as «use», «application» and «active use of weapons». Cases of stopping a vehicle with the help of firearms should be defined by the term «use» with appropriate changes in the relevant law, which will emphasize the prohibition of injuring the driver or passengers of his car.

The development of the law enforcement system as a whole requires improving the police training system, using new methods and ways of training, paying special attention to developing skills in the use of firearms through interactive simulation (simulation) of real conditions in the form of tactical situational tasks using special simulators.

Emphasis is placed on the need for effective fire training using innovative technologies, in particular, interactive shooting ranges and simulators that simulate shooting in motion, and simulations of the situation in which it may be necessary to stop a vehicle with a weapon.

Keywords: application and use of firearms, vehicle, police, grounds for use of weapons.